

Затверджено та надано гриф
«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(наказ Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року № 698)

ЛІТЕРАТУРА
(УГОРСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА)

6 – 9 класи

Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти

2022

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Літературна освіта у школі є невід'ємною складовою духовного розвитку сучасної особистості. Вивчення літератури покликане залучити учнів до процесу суб'єктивізації знань, пізнання оточуючого світу і самого себе у процесі навчання, народженню у свідомості школяра «власного тексту», збагаченого особистісним «Я».

Головною метою вивчення літератури у школі є *формування грамотного, естетично розвинутого і творчого читача, здатного насолоджуватися художнім текстом, спілкуватися з твором мистецтва мовою мистецтва, уміти декодувати літературний текст, давати йому власну аргументовану оцінку.*

Головні завдання курсу:

- представити культурний «мінімум», необхідний для духовної і психологічної адаптації людини у полікультурному сучасному суспільстві;
- формувати в учнів сталу потребу у спілкуванні з твором мистецтва, необхідність у власній рефлексії над почуттями і думками, висловленими у художньому тексті;
- виховувати в учнів патріотизм, повагу до національних традицій і культур, толерантне ставлення до іншої точки зору;
- учити школярів сприймати літературний твір як мистецтво слова, розуміти його художню своєрідність, розглядати його в контексті розвитку культури;
- у процесі діалогічних відносин з художніми творами розширювати особистісний культурно-естетичний тезаурус школярів на основі набутих нових знань, практичних умінь і навичок;
- розвивати уміння декодувати твори мистецтва, давати їм власну аргументовану оцінку.

Результатом навчання розглядається не сума певної розпорошеної інформації, а здатність школяра комплексно використовувати отримані знання у різноманітних життєвих ситуаціях.

Основні принципи вивчення інтегрованого курсу «Література (угорська та зарубіжна)»:

- *антропологічний*, з позицій якого головним аспектом вивчення літературних творів є особистість учня, його естетичне сприйняття і творчий розвиток;

- *аксіологічний*, спрямований на розвиток сталого інтересу до найкращих взірців художньої літератури, уміння читати і сприймати ці твори і за їх допомоги збагачуватися фундаментальними цінностями культури;
- діалогічний, коли процес вивчення літературного твору розглядається як взаємодія рівноправних цілих: автор – текст – читач і спрямований на діалог з автором твору у процесі обговорення, зіставлення різних позицій;
- *естетичний*, відповідно якому одне із головних завдань курсу навчити школярів сприймати художній твір як мистецтво слова, розуміти його естетичне різноманіття, відчувати і насолоджуватися у процесі спілкування з твором мистецтва;
- *культурологічний*, спрямований на вивчення літературних творів на тлі широкого культурологічного контексту, ураховуючи, що літературний текст як факт культури відображає ознаки певної культурної епохи, її філософські концепції, що суттєво розширює читацьке сприйняття, сприяє кращому осмисленню фундаментальних цінностей культури;
- *українознавчий*, метою якого є презентація угорської і зарубіжної літератури скрізь призму української культури, що в умовах глобалізації у сучасному світі буде сприяти виявленню і збереженню національної ідентичності школярів, сприйняттю української культури як невід’ємної складової світової, вихованню молодого громадянина України, який пізнає і досліджує реалії своєї країни, традиції рідної культури;
- *полікультурності*, реалізація якого передбачає вивчення художніх текстів певних національних культур у контексті розвитку світової літератури, розкриття різноманітних аспектів взаємодії творів різних національних традицій, що буде сприяти вихованню полікультурної особистості, відкритої до усіх процесів, що відбуваються у сучасному світі, формуванню культури міжетнічних і міжнаціональних відносин, толерантного і шанобливого ставлення до інших національних традицій;
- *компаративний*, який дозволяє зіставити різні літературні явища між собою, а також з творами інших видів мистецтв, простежити типологічні сходження, аналогії, вплив, запозичення і своєрідні риси;
- *етичний*, який передбачає, що робота над художніми текстами дозволить не тільки збагатити учнів знаннями класичної і сучасної угорської і зарубіжної літератури, але і, що не менш важливо, запропонує свої варіанти рішення моральних проблем, що хвилюють школярів;

- *репрезентативний*, спрямований на розгляд художнього твору як презентацію усієї художньої системи автора, культурно-історичної епохи, динаміки світової літератури у цілому.

Роль інтегрованого курсу «Література (угорська та зарубіжна) в формуванні ключових компетенцій

Інтегрований курс «Література (угорська та зарубіжна) разом з іншими навчальними предметами сприяє **формуванню таких ключових компетентностей** учнів:

1. Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою.
2. Спілкування іноземною мовою.
3. Математична компетентність.
4. Компетентності в природничих науках і технологіях.
5. Інформаційно-комунікаційна компетентність.
6. Уміння вчитися впродовж життя.
7. Ініціативність і підприємливість.
8. Соціальна і громадянська компетентності.
9. Обізнаність та самовираження у царині культури (загальнокультурна).
10. Екологічна грамотність і здоровий спосіб життя.

Зміст курсу

Основу інтегрованого курсу літератури складають найкращі взірці угорської і зарубіжної літератури.

У навчальній програмі виокремлені такі наскрізні змістові лінії: «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємництво і фінансова грамотність».

Змістова лінія **«Екологічна безпека і сталий розвиток»** реалізується у такий спосіб, що на уроках літератури учні мають можливість:

- використовувати отримані у процесі вивчення літератури знання для вирішення завдань оточуючого середовища;
- критично оцінювати результати людської життєдіяльності щодо екологічного стану природного середовища;
- усвідомлювати важливість дбайливого ставлення до природних ресурсів;
- бути готовими брати участь у природозберігаючих заходах, екологічних проектах.

Реалізація змістової лінії **«Громадянська відповідальність»** у програмі з літератури сприяє тому, що учні у процесі вивчення можуть:

- розуміти принципи і механізми функціонування суспільства;
- діяти як активні і відповідальні громадяни суспільства;
- наслідувати принципам демократії і гуманного розвитку суспільства;
- приймати виважені рішення, які будуть сприяти вирішенню різноманітних завдань сучасного суспільства;
- протидіяти різним засобам маніпуляції свідомості.

Змістова лінія **«Здоров'я і безпека»** реалізується у програмах таким чином, що учні мають можливість:

- використовувати набуті на уроках літератури уміння та навички для збереження власного здоров'я і здоров'я інших;
- дотримуватися правил безпеки у різноманітних сферах життя і діяльності;
- виявляти ціннісне ставлення до оточуючого світу як до потенційного джерела здоров'я, добробуту і безпеки.

Змістова лінія **«Підприємництво і фінансова грамотність»** представлена тим, що у процесі вивчення літератури учні можуть:

- використовувати набуті на уроках літератури знання для генерування ідей і ініціатив у різних сферах життєдіяльності, виявляти лідерські якості;
- розвивати працездатність, відповідальність як результат успішної реалізації особистості;
- прагнути досягти певного соціального статусу у суспільстві, позитивно впливати на процеси, які відбуваються;
- презентувати власні ідеї і результати;
- орієнтуватися серед широкого спектру товарів і послуг, робити свідомий вибір, протидіяти маніпуляціям, які використовуються у сучасному інформаційному просторі.

Твори для текстуального вивчення відібрані з врахуванням психологічних і інтелектуальних можливостей школярів відповідно до тих соціальних і культурних стрижневих інтересів і проблем, характерних для учнів певної вікової групи.

Взірці угорської класичної і сучасної літератури розглядаються у контексті світового літературного процесу, що дає можливість показати загальносвітовий культурний простір і угорську літературу як частину його, розкрити загальні закономірності становлення художніх явищ.

Різноманіття літературних імен і художніх творів дає можливість розкрити культурний контекст певної епохи, провести міжлітературні і міжкультурні паралелі, вчить школярів використанню елементів *компаративного вивчення*. Звертається увага на можливості використання елементів компаративістики між явищами однієї національної літератури, між творами різних національних традицій, а також між художніми текстами і творами інших видів мистецтв.

Програмовий матеріал доцільно представляти в широкому культурному контексті: живопис, графіка, скульптура, музика, театральне мистецтво, кінематограф і, власне, література має бути репрезентовані як цілісний пласт культури певної епохи. Такий підхід значно розширює читацьке сприйняття творів, сприяє осмисленню фундаментальних цінностей культури, залученню учнів до активної роботи з навчальним матеріалом і спонукає до власних суджень та висновків. При цьому широко залучаються знання із суміжних предметів, а значить підвищується роль міжпредметної інтеграції.

Виходячи із освітньо-виховних завдань вивчення літератури в основній школі, а також вікових особливостей сприйняття художніх творів учнями різних читацьких груп побудова курсу здійснюється на основі різних підходів (проблемно-тематичного, жанрового та історико-літературного).

Програма передбачає творчий підхід учителя до викладання інтегрованого курсу « Література (угорська та зарубіжна)». У деяких темах програми вчителю запропоновано низку творів, з яких він самостійно обирає один для текстуального вивчення. Учитель також може замінювати твори, рекомендовані програмою для обов'язкового вивчення, текстами, зазначеними у рубриці “Рекомендована література для позакласного та самостійного читання” .

Запропонований резерв годин вчитель використовує на власний розсуд. Закладена в програмі варіативність планування курсу дозволяє учителю обрати найбільш ефективні методичні шляхи вивчення літературного твору.

Irodalom
6. osztály
(70 óra, heti 2 óra, 8 tartalék óra)

Az oktató tananyag	A tanulókkal kapcsolatos állami követelmények
<p>Bevezetés (2 óra) Az irodalom mint művészet. Az irodalmi párbeszéd folytatása. Az irodalom szerepe az ember életében. Az 5. osztályban megismert irodalmi műfajok ismétlő rendszerezése.</p> <p>A könyv. Az olvasás szerepe az ember életében. A könyvről tanult információk ismétlő rendszerezése a tanulók kedvenc könyveinek segítségével. Az olvasás mint kommunikáció. Nyári olvasmányélmények hatásának megbeszélése. Ismerkedés a tankönyvvel / szöveggyűjteménnyel.</p>	<p>A tanuló: <u>tudja</u>, hogy az irodalomnak milyen fontos szerepe van az ember és a társadalom életében, értse az irodalom fogalmát, mint a művészetek egyik legfontosabb ágát; <u>rendszeresse</u> az alsó osztályban tanult irodalmi műfajokat és tudja példákkal illusztrálni; <u>tudja meghatározni</u> a könyv fogalmát, megnevezi összetevőit; értse meg, hogy a könyv az egyik legnagyobb érték; <u>tudja befogadni</u> az irodalmi műveket; <u>értse</u> a tankönyvet felépítését; tudja használni a tankönyvet/szöveggyűjteményt; érezze azokat magáénak.</p>
<p>A népköltészet világa 12 óra</p> <p>Népi imádságok könyörgések A népi imádságok és könyörgések mint magyar népi kultúra ősi, pogány és keresztény elemeket ötvöző műfaja. Céljuk, tartalmuk, jelentőségük: rajtuk keresztül figyelhető meg a költészet születésének folyamata. Előadásmódjuk. Jellemző a költői eszközeik: metaforák, megszemélyesítések, költői jelzők, szinonimák, alliterációk gazdagsága. Lírai, epikai és drámai elemek ötvöződése bennük. Hármastagolású szerkezetük: kezdőkép, középrész (a szenvedéstörténet valamely fázisának epikus-dramatikus megjelenítése), befejező rész, záradék. Aktualitásuk.</p> <p>A regös ének A regölés télközépi szerencsekívánók köszöntés. A legérdekesebb, legarchaikusabb rítusének. Eredete, szerepe a népköltészetben, történelmi fejlődése.</p> <p>Népdalok</p>	<p>A tanuló: <u>ismerje</u> a népi imádságok és könyörgések műfaját; ismerje fel azok pogány és keresztény elemeit;</p> <p><u>ismerje fel</u> a bennük előforduló költői képeket és művészi kifejező eszközöket;</p> <p><u>tudja</u>, hogy mi a jelentőségük az irodalom alakulásában;</p> <p><u>tudjon</u> elemezni szerkezetileg egy népi imádságot.</p> <p><u>Beszéljen</u> röviden a regölés szokásköréről; <u>elemezze</u> a regös éneket szerkezetileg; <u>ismerje fel az</u> epikus bevezetés, a termékenységvarázsló rész, a refrén szerepét;</p>

<p>A népdalok és műdalok közötti különbségek. A népdalgyűjtők. Érik a szőlő Tavaszi szél vizet áraszt Kárpátaljai népdalok</p>	<p><u>tudja</u> a tanuló a népdal és műdal közötti különbségeket. Sajátítson el pár népdalt emlékezetből.</p>
<p>A ballada A ballada műfaja, műfaji jellemzői. Epikus, lírai és drámai jellegzetességei. A balladai kellékek: a tragikus légkör és a balladai homály. A népballada és a műballada fogalma.</p> <p>Kőműves Kelemenné (A falba épített asszony). A történetmondás formája. A cselekmény mozzanatai. A párbeszéd–drámaiság–feszültség. A ballada ritmusa.</p> <p>Két kápolnavirág (Vári Fábián László tiszaujhelyi gyűjtése). A ballada szerkezeti felépítése, szereplői. A párbeszéd. Balladai kellékek. Nyelvi jellegzetességei.</p> <p>A hármas varázsfű (ruszin népballada, fordította Vári Fábián László). Tartalma, szerkezete. Összehasonlítása a már tanult balladákkal.</p> <p>Robert Burns: Falusi randevú A mű tartalma, felépítése, hangulata. <u>Irodalomelméleti alapfogalmak</u> A ballada fogalma, jellegzetességei. Népballada és műballada fogalma. A balladai kellékek.</p>	<p><u>A tanuló:</u></p> <p><u>ismerje fel</u> a balladát, jellegzetességeit, a balladai kellékeket;</p> <p><u>legyen képes</u> a tanult művek tartalmának átadására, ismerje üzenetét, szereplőit, szerkezeti sajátosságait;</p> <p><u>tudjon különbséget tenni</u> a népballada és a műballada között;</p> <p><u>tudja</u> a tanult művek történelmi háttérét, megírásának körülményeit;</p> <p><u>tudja meghatározni</u> a ballada fogalmát és típusait;</p> <p><u>ismerje fel</u> a balladai kellékeket és szerepüket a szerkezetben;</p> <p>a drámapedagógia módszereivel tudja életre kelteni a ballada egyes részeit, hőseit;</p> <p>ismerje fel, milyen motívum viszi előre a történetet.</p>
<p>Mítoszok. Eposzok (Teremtéstörténet) 7 óra A mese és mítosz fogalma. A mítosz eredete, oktató jellege. Az ősi görög és római mítoszok. Görög mítoszok: Daidalosz és Ikarosz, Prométheusz, Tantalosz. Római mítosz: Romulus és Rémus. Az eposzok világából a teremtéstörténetek, melyek megalapozzák a bibliai ismereteket is. Teremtéstörténetből a Kalevala. A világ keletkezése. A Nap és a Hold történetek. A Gilgames eposzból a világ keletkezése.</p>	<p><u>A tanuló:</u></p> <p><u>tudja</u> meghatározni a mítosz fogalmát;</p> <p><u>tudja</u> elmondani a mítoszok tartalmát;</p> <p><u>ismerje</u> a teremtéstörténet fogalmát;</p> <p>ismerje fel a különböző népeknél.</p>

<p>A vízözön. <u>Irodalomelmélet</u> A mítosz fogalma. Az eposz fogalma. Teremtéstörténet. <u>Gyakorlati munka:</u> Szövegértő és kifejező olvasás, a beszédképesség fejlesztése.</p>	
<p>Bibliai történetek 5 óra A Biblia részei, keletkezése. A bibliai történetek erkölcsi nevelése. <u>Az Ószövetség</u> A világ teremtése (Mózes első könyve) Az ember teremtése (Az éden kertjében). Noé és a vízözön. Babel tornya. Az Újszövetség. Jézus születése. A 12 éves Jézus a templomban. Jézus tanításaiból részletek. <u>Kiegészítő olvasmányok</u> Biblia gyermekeknek, Képes Biblia <u>Gyakorlati munka:</u> Kifejező és szövegértő olvasás, tartalommondás <u>Tantárgyak közötti kapcsolat</u> Biblia és irodalom, Biblia és művészet, Biblia más nemzeteknél.</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>tudja és ismerje</u> a Biblia részeit, keletkezését, felépítését. <u>Ismerje</u> a tanuló a történeteket, tartalmukat, szereplőit, és üzenetét; <u>legyen képes</u> megérteni a Biblia szerepét az ember életében, az irodalomban, művészetben. A Könyvek Könyve mindannyiunk tápláléka, műveltségünk forrása.</p>
<p>Az elbeszélő költemény 5 óra Megismételni, hogy mi az a verses mese és az elbeszélő költemény. Fazekas Mihály: Lúdas Matyi A mű felépítése. A két főszereplő jellemzése. Mesei elemek a műben. Az elbeszélő költemény mondanivalója.</p>	<p>A tanuló <u>tudja</u> meghatározni az elbeszélő költemény fogalmát; <u>ismerje</u> a mű tartalmát és tudja elmondani; <u>legyen képes</u> következtetéseket levonni saját életére vonatkoztatva.</p>
<p>Az irodalmi levél 2 óra Műfaji meghatározás. A levél és az irodalmi levél közötti különbség. A kitalált és a fikatív levél. Petőfi Sándor: Arany Jánoshoz Arany János: Válasz Petőfinek A két vers megírásának története. Irodalomtörténeti alapfogalmak. A költői levél fogalma, jellemzői. <u>Gyakorlati munka</u> Kifejező, szövegértő olvasás, kifejező versmondás</p>	<p>A tanuló <u>ismerje</u> az irodalmi levél fogalmát; a valóság és fikció közötti különbséget; <u>tudja</u> Petőfi és Arany barátságának történetét, családi vonatkozását, egymáshoz fűződő kapcsolatukat; tudja értékelni az emberi barátságot.</p>
<p>Arany János: Toldi. 12 óra Kicsit mítosz, kicsit monda, kicsit mese. A mű keletkezésének körülményei. A cselekmény és a szerkezet elemei. A</p>	<p>A tanuló <u>tudja és ismerje</u> a Toldi tartalmát, történelmi és mondai előzményeit, megírásának körülményeit;</p>

<p>főhős életének külső és belső konfliktusai. A főhős jelleme. Mitikus, mondai és mesei sajátosságok a Toldiban. A mű verselésének jellegzetességei.</p> <p><u>Irodalomelmélet</u> A verses epika. A hangsúlyos ütemes magyaros verselés. A négyütemű tizenkettes. A mottó, az előhang és az epizód fogalma.</p>	<p><u>fogalmazza meg</u> a mű alapkonfliktusát; <u>jellemezze</u> a hősöket; <u>ismerje fel</u> az ütemhangsúlyos verselést, a négyütemű tizenkettest; <u>értse</u> a mottó, az előhang és az epizód lényegét, szerepét a műben; <u>legyen képes</u> a szituációs gyakorlatok segítségével nyelvileg is megjeleníteni olvasmányának hőseit; <u>legyen képes</u> a szituáció változásainak megfelelően alkalmazni a nyelvi eszközöket.</p>
<p><u>Tantárgyak közötti kapcsolatok</u> A Toldi és a Lúdas Matyi történelmi háttere (történelem).</p>	
<p>A lírai versek világában (7 óra) A líra fogalma. A lírának mint műnemnek az értelmezése, sajátos vonásai. A legismertebb lírai műfajokról. A lírai műfajok többféle csoportosítási lehetőségéről. Tematikus csoportosítás (pl. hazafias, szerelmi, tájleíró versek). A líra alanya szerinti csoportosítás (személyes, szerep- és közösségi líra). Petőfi Sándor: Az alföld, A Tisza A tájleíró líra. A szülőföld szeretete, jellegzetességeinek leírása. A személyes líra. A hasonlat és a metafora. Petőfi Sándor: Egy estém otthon A vers megírásának körülményei és hatása. A vers alapszerkezete, verselése, üzenete. A közösségi líra. József Attila: Anyám Mama c. vers A művön kívüli valóság szerepe a vers megírásában. A mű lírai tartalma, érzelmi töltete. A szeretetvágy motívuma József Attila költészetében. Kosztolányi Dezső: Mostan színes tintákról álmodom, Lánc, lánc, eszterlánc (A szegény kisgyermek panaszai ciklusból) A szereplíra. Tetszés szerint egy vers. A gyermekkori emlékek megelevenedése a versben. A gyermekkor hangulata. Mitől szép a gyermekkor?</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>különböztesse meg</u> a lírát az epikától, ismerje a líra sajátos vonásait; <u>ismerje</u> a lírai műfajok csoportosítási lehetőségei közül a tanultakat; <u>tudja</u> a tanult művek lírai tartalmát; <u>legyen képes</u> megfogalmazni a tanult művek érzelmi-hangulati töltetét, üzenetét; <u>tudja</u> a vers kapcsán a tanult irodalomelméleti alapfogalmak jelentését; <u>ismerje fel</u> azokat a konkrét művek esetében; <u>tudja</u> értékelni az anyaságot, tudjon saját életéből példákat felhozni. <u>Értse</u> a lírai kifejezésmódnak a lényegét, miszerint lelkiállapotok megragadására és kifejezésére szolgál; <u>legyen képes</u> befogadni a lírai művek érzelmi és hangulati tartalmát.</p>

<p>Ifjúsági regények és novellák világa (10 óra) A novella Móra Ferenc: Csontos Szigfrid, Miben lakik a magyar tündér? Karinthy Frigyes: Magyarázom a bizonyítványom, Reggel hétkor Móricz Zsigmond: Ami megérthetetlen Mikszáth Kálmán: A ló, a bárányka és a nyúl Rövid írói arcképek. A novellák témája, mondanivalója, szerkezeti felépítése. A szereplők jellemzése. A novellák alapkonfliktusai. A nyelvi-stiláris eszközök.</p> <p>Az ifjúsági regény Mark Twain: Tom Sawyer Csukás István: Keménykalap és krumpliorr Rövid írói arcképek. Az ifjúsági regények tárgya, témája, tartalma, szerkezeti felépítése, szimbolikája, üzenete. A szereplők jellemzése.</p> <p><u>Irodalomelméleti alapfogalmak</u> Az epikáról tanultak ismétlése. A novella fogalma, tartalmi és szerkezeti sajátosságai. Az ifjúsági regény fogalma, típusai, sajátosságai. A lírának és epikának mint műnemnek (és a lírai és epikus műfajoknak) a megkülönböztetése és sajátosságai.</p>	<p><u>A tanuló:</u></p> <p><u>ismerje</u> a novellát mint kisepikai műfajt és annak sajátosságait; <u>ismerje</u> a tanult művek alkotóinak rövid életrajzát, a művek tartalmát, üzenetét, szerkezeti felépítését; <u>értse meg</u> a mű üzenetét, tudja megfejteti és értelmezni szimbolikáját; <u>legyen képes</u> a szöveget elemezni mind tartalmi, mind szerkezeti, mind stiláris szempontból; <u>ismerje</u> a tanult ifjúsági művek szerzőinek rövid életrajzát, a tanult művek tartalmát, felépítését; <u>tudja jellemezni</u> a szereplőket, rendszerbe foglalni azokat; <u>értse meg</u> a művek üzenetét; <u>tudja</u> meghatározni a líra és az epika fogalmát és különbségeit, megnevezni és felismerni a tanult lírai és epikus műfajokat és azok sajátosságait; <u>tudja</u> meghatározni az ifjúsági regény fogalmát, megnevezni néhány típusát. <u>Legyen képes</u> nagyobb terjedelmű epikus tartalmú szöveg befogadására és értelmezésére; <u>gyakorolja</u> a verbális megnyilatkozás különböző rögzített helyzetekhez tartozó jellegzetes formáit; szerepjátékok segítségével <u>keltse életre</u> az olvasott történetek egyes jeleneteit, szereplőit, ügyelve a nyelvi megformálás eszközeire.</p>
---	---

Memoriter

Fazekas Mihály: Lúdas Matyi (részlet)
Petőfi Sándor: Arany Jánoshoz (részlet)
Arany János: Válasz Petőfinek.(részlet)
Arany János: Toldi (Előhang és további 2 részlet a műből)
Petőfi Sándor: Az alföld, A Tisza c. versek (részletek)
József Attila: Anyám, Mama c. versek (részletek)
Kosztolányi Dezső: Mostan színes tintákról álmodom

Kiegészítő és házi olvasmányok

Vörösmarty Mihály: Szép Ilonka

Népballadák (Júlia szép leány, A házasuló királyfi)
 J. W. Goethe: A villikirály
 Arany János: Szondi két apródja, Szibinyáni Jank
 Ilosvai Péter: Az híres-neves Tholdi Miklósnak jeles cselekedeteiről és bajnokságáról (részlet)
 Göcseji és nagyszalontai mondák és mondatöredékek Toldiról
 Benedek Elek: Toldi (részletek)
 Mark Twain: Huckleberry Finn kalandjai
 Eric Kästner: A repülő osztály
 J. F. Cooper: Vadölő, Az utolsó mohikán
 Jack London: A vadon szava
 Tamási Áron: Ábel a rengetegben
 Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák
 Móra Ferenc: Kincskereső kisködmön
 Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem
 Móricz Zsigmond: Pipacsok a tengeren
 Fekete István: Tüskevár, Téli berek

Irodalom
7. osztály
(70 óra, heti 2 óra, 12 tartalék óra)

Az oktatandó tananyag	A tanulókkal kapcsolatos állami követelmények
<p>Bevezetés (2 óra) Az irodalom szerepe a társadalom és az egyén életében. Az irodalmi művekben tükröződik a társadalom életének múltja és jelene.</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>ismerje fel</u> az irodalom jelentőségét a társadalom és az egyén szempontjából; értse az irodalmi művekben tükröződő történelmi múlt jelentőségét; értékelje ezek tanulságát, a múlt eseményeinek jobb megértését.</p>
<p>Az irodalom bölcsője (4 óra) Iliász, Odüsszeia A monda előzményei. A trójai háború története. Akhilleusz pajzsa (Iliász, részlet). A küklopsz barlangjában (Odüsszeia, részlet)</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>ismerje</u> az Iliász rövid tartalmát, a trójai a mondakört; <u>tudja meghatározni</u> Akhilleusz és Odüsszeusz alakját.</p>

<p>Mondák, legendák (6 óra) Mondák a magyar történelemből. István király intelmei Szent László király utolsó győzelme Szent Gellért legendája Margit-legendája Ferenc-legendája Kárpátaljai mondák Az irodalom elvilágiasodásának jegyei a legendában: a természet szépségének, az egyén szabadságának, a bűnök társadalmi okainak kiemelése. <u>Irodalomelmélet</u> A legenda</p>	<p><u>A tanuló:</u> határozza meg a legendák létrejöttének feltételezett korát; olvasmányélmény alapján <u>fogalmazza meg</u> a tanult legendák, mondák tartalmát, főbb alapgondolatát; ismerje azok keletkezésének hátterét; <u>fogalmazza meg</u> a művek tanulságát; ismerje a legenda fogalmát.</p>
<p>A magyar irodalom kezdetei (2 óra) Halotti beszéd és könyörgés Az összefüggő nyelvemlék jelentősége, nyelvezete. Ómagyar Mária-siralom Az első fennmaradt magyar vers. A fia kínhalálát szemlélő édesanya fájdalmának megjelenítése a versben.</p>	<p><u>A tanuló:</u> Határozza meg a szövegemlékek fogalmát és jelentőségét a magyar nyelvű irodalom kialakulásában; <u>értse</u> a szövegemlékek tartalmát; figyelje meg a mű szerkezetét; tudja elkülöníteni azokat a részeket, melyekben az édesanya mérhetetlen fájdalmában máshoz fordul.</p>
<p>Janus Pannonius (2 óra) Az első európai rangú magyar költő rövid életműve, főbb alkotásai. Pannónia dicsérete A reneszánsz művészi öntudat megfogalmazása az epigrammában. <u>Irodalomelmélet</u> Az epigramma. Az időmértékes verselés.</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>ismerje</u> a költő rövid életrajzát és korszakalkotó szerepét a magyar irodalomban; ismerje fel a jelképeket és a költő saját szerepét a műben; <u>fogalmazza meg</u> az epigramma üzenetét; <u>tanulja meg</u> az epigrammát kívülről; <u>határozza meg</u> az epigramma műfaját és jegyeit.</p>
<p>Tinódi Lantos Sebestyén (2 óra) A vándorlantos rövid életrajza, munkássága. Ali Budai Basa históriája A végvári vitézek hősiessége és bátorsága a törökök elleni harcban. <u>Irodalomelmélet</u> A históriás ének</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>ismerje</u> a XVI. század nagy énekmondójának életútját, főbb alkotásait; ismerje a mű cselekményét; jellemezze a főhős alakját és cselekedetét; <u>fogalmazza meg</u> a históriás ének tanulságát; ismerje a históriás ének fogalmát.</p>

<p>Heltai Gáspár (1 óra) A protestáns prédikátor, kolozsvári nyomdász, prózaíró rövid pályaképe, munkásságának főbb témakörei.</p> <p>A farkasról és a bárányról A tanmese tartalma és erkölcsi tanulsága. <u>Irodalomelmélet</u> A fabula</p>	<p><u>A tanuló:</u> ismerje röviden az író életútját és szerepét a magyar nyelvű műveltség elterjesztése terén; <u>fogalmazza meg</u> a tanmese erkölcsi tanulságát, aktualizálja a jelenkorra; <u>ismerje</u> a fabula fogalmát.</p>
<p>Bornemisza Péter (1 óra) Élete és munkássága, jelentősebb művei.</p> <p>Siralmas énnéköm A magyar nyelvű világi líra első gyöngyszeme. Az elválás és a visszatérés vágya a búcsúversben.</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>ismerje</u> a költő életének fontosabb eseményeit, jelentősebb műveit; elemesse a verset, figyelje meg a búcsúvers szerkezetét, a refrén szerepét, a szomorúság és a remény kifejeződését; ismerje a műben szereplő helyek földrajzi fekvését, kárpátaljai vonatkozását.</p>
<p>Balassi Bálint (4 óra) A magyar reneszánsz legjelesebb költője. Rövid pályaképe, jelentősebb alkotásai. <i>Vitézi versei</i> Búcsúja hazájától A költő hazaszeretetének és a vitézi élet fontosságának kifejeződése a versben. <i>Szerelmes versei</i> Hogy Júliára találja... Júliával való véletlen találkozás megörökítése. <i>Istenes versei</i> Az te nagy nevedért Az istenes versek jelentősége, a vers költői kifejező eszközei. <u>Irodalomelmélet</u> A Balassi-strófa <u>Irodalmi párhuzamok</u> hasonlítsa össze Bornemisza Péter Siralmas énnéköm és Balassi Bálint Búcsúja hazájától c. versét.</p>	<p><u>A tanuló:</u> mondja el a költő életútját, tudja meghatározni Balassi helyét magyar és a világirodalomban; elemesse a búcsúverset; figyelje meg a refrén változatos megfogalmazását; fogalmazza meg a költő érzelmeinek kifejeződését a Júlia-versben; keressen példákat az ismétlésre és a fokozásra; keresse meg a vers jellemző szóképeit;</p> <p>ismerje Balassi istenes verseit; ismerje azok költői kifejező eszközeit;</p> <p>tudja meghatározni a Balassi-strófát.</p>
<p><u>Tantárgyak közötti kapcsolat</u> Balassi életútjának helyszínei, azok bemutatása térkép segítségével (földrajz). A végvári vitézek harca törökök ellen (történelem)</p>	
<p>Zrínyi Miklós (4 óra) Politikus, hadvezér, költő, a magyar barokk eposz megteremtője. Rövid életrajza, jelentősebb alkotásai. Szigeti veszedelem</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>fogalmazza meg</u> Zrínyi életútját; ismerje jelentősebb alkotásait; ismerje, mely ókori szerzők szolgáltak</p>

<p>Dédapjának, a szigetvári hősnek emléket állító eposz. Részletek az eposzból: Bevezetés, Isten megharagszik a magyarokra (Első énekből), Zrínyi kirohanása (Tizenötödik énekből), A szultán halála, Zrínyi halála, Utószó <u>Irodalomelmélet</u> Az eposz fogalmának bővítése.</p>	<p>mintául az eposz megírásához; figyelje meg, hogy a költő a múlt felidézésével a jelen számára mutat erkölcsi példát; olvassa kifejezően a fejezeteket; ismerje és fogalmazza meg azok tartalmát; jellemezze Zrínyi alakját; ismerje a műben szereplő csodás elemeket.</p>
<p>XIX-XX. századi írók történelmi témájú alkotásai (8 óra) Gárdonyi Géza Az író életrajza, Egerhez való kötődése. Egri csillagok A történelmi regény keletkezése és valóságos alapja. Az író hosszas kutatásai. A regény szerkezete, címe, fejezetei. A regény cselekménye. A történelmi kor, a helyszínek. A szereplők csoportosítása, jellemzése. A főszereplők életútja a regényben. A főszereplők csoportosítása és jellemzése. A regény üzenete. <u>Alkotó- és beszédképesség fejlesztés</u> Vázlatkészítés a regény kijelölt fejezetéhez. A fejezetek tartalmának szóbeli elmondása és írásbeli megfogalmazása (tartalomírás). A regény üzenetének kifejtése. Példakép választása a regényből <u>Irodalomelmélet</u> A történelmi regény</p>	<p>A tanuló: <u>ismerje</u> az író életútját és írói munkásságát; <u>ismerje</u> és <u>értékelje</u> Gárdonyi hosszas kutatómunkáját a regény megírásával kapcsolatban; értékelje a mű történelmi hitelességét; elemesse a regény szerkezetét, értelmezze a fejezetek címének metaforáit; tudja elmondani a regény cselekményét; jellemezze a regény fő- és mellékszereplőit; ismerje, mely szereplők léteztek a valóságban; fogalmazza meg Bornemissza Péter és Cecey Éva jellemfejlődését a regényben; értse a régies, korhű kifejezéseket; ismerje a történelmi regény fogalmát.</p>
<p>Kuruc költészet (2 óra) A kuruc költészet és történelmi háttér. A kuruc szó meghatározása. Tematikája és népköltészeti jellege. <u>Kötelező olvasmány</u> Rákóczi-nóta; Csínom Palkó; Balogh Ádám nótája; <u>Tantárgyak közötti kapcsolat</u> Korabeli kuruc énekek hallgatása</p>	<p>A tanuló: ismerje a korszak történelmi háttérét, ismert képviselőit; tudja meghatározni Rákóczi Ferenc szerepét a korszak szabadságharcában; ismerje vidékünk és Rákóczi kapcsolatát; ismerje a tanult korszak költészetét; találja meg bennük a metaforákat; <u>tudja</u> emlékeztetből Rákóczi-nótát.</p>
<p>Mikes Kelemen (2 óra) Az író rövid életrajza. Törökországi levelek</p>	<p>A tanuló: <u>ismerje</u> Mikes Kelemen életrajzát;</p>

<p>A rodostói magyarok életéről és saját sorsáról szóló levelek. 77. levél Tartalma, mondanivalója. Jellemző stílusesszéközei. <u>Kötelező olvasmány</u> 88., 207. levél <u>Irodalomelmélet</u>: Az irodalmi levél <u>Kiegészítő olvasmányok</u> II. Rákóczi Ferenc: Vallomások</p>	<p>a Rákóczi-szabadságharcban betöltött szerepét; tudja a tanult levél tartalmát; ismertesse a levél alapján a száműzetésben élő magyarok sorsát; <u>határozza meg</u> az irodalmi levél fogalmát.</p>
<p>Líra és dráma (4 óra) Jean-Baptiste Molière A sikeres francia vígjátékíró rövid életútja. A fősvény A szatirikus komédia cselekménye. A zsugoriság bemutatása a főhős jellemén keresztül. A mű szerkezete (expozíció, tetőpont, megoldás) és aktualitása. <u>Irodalomelmélet</u> A vígjáték. A monológ. <u>Alkotó- és beszédképesség-fejlesztés</u> A tanuló fogalmazzon meg különböző befejezés-változatokat.</p>	<p>A tanuló: ismerje az író és tudja elhelyezni a világirodalomban; ismerje a vígjáték cselekményét; jellemezze a főhős alakját és a többi szereplőket; mutassa be a főhőst, Harpagont, mint a zsugoriság megtestesítőjét, a pénz megszállottját; ismerje a vígjáték fogalmát.</p>
<p><u>Tantárgyak közötti kapcsolat</u> Lajos korának bemutatása (történelem).</p>	
<p>Csokonai Vitéz Mihály (3 óra) A magyar felvilágosodás legnagyobb alakja, művelt költője. Rövid életútja és főbb művei. Zsugori uram A zsugoriság, a fősvény bemutatása műben. A szatirikus ábrázolásmód A művészi kifejezőeszközök: ellentét, hasonlat, felkiáltás, ismétlés, túlzás. A Reményhez A szomorú szépségű költemény keletkezése. Műfaja és szerkezeti elemzése. <u>Kiegészítő olvasmányok</u> Jövendölés az első oskoláról a Somogyban; Szegény Zsuzsi a táborozáskor; <u>Irodalomelmélet</u> A jellemkép. Az irónia. Az alliteráció. Az allegória <u>Irodalmi párhuzamok</u> Csokonai Zsugori uram és Molière A fősvény c. művek szereplőinek</p>	<p><u>A tanuló:</u> ismerje a költő életútját, jelentősebb műveit; tudja jellemezni a versben bemutatott embertípust; <u>találja meg</u> a költeményben a művészi kifejezőeszközöket; ismerje A Reményhez c. vers keletkezésének körülményeit; elemesse a Remény és a kert allegóriáját; <u>tudja</u> a verset kívülről; ismerje az irodalomelméleti fogalmakat.</p>

összehasonlító jellemzése.	
<p>Berzsenyi Dániel (1 óra) Rövid életrajza, munkássága. A közelítő tél Komor, vigasztalan hangulatú vers. Nem csak a valóságos, hanem a lelki táj leírása is az elégiában. <u>Irodalomelmélet</u> Az elégia <u>Kiegészítő olvasmány</u> Búcsúzás Kemenes-Aljától Fohászkodás</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>ismerje</u> Berzsenyi Dániel életútjának fontosabb állomásait; <u>elemezze a verset</u>, miképp mutatja be a költő a tájban a lélek szomorúságát; mutassa be azokat a stíluseszközöket, amelyek az emberi élet megismételhetetlenségére utalnak. ismerje az elégia fogalmát.</p>
<p>Az utazási regény (5 óra) Daniel Defoe Az író rövid életútja Robinson Crusoe A mű keletkezésének körülményei. A regény cselekménye. Az ember boldogságra való törekvése a regényben. <u>Irodalomelmélet</u> Az utazási regény. <u>Alkotó- és beszédképesség fejlesztés</u> 1. Vita: A természet és a civilizáció viszonya. 2. Szóbeli fogalmazás: Robinson helyében miképp cselekednél?</p>	<p><u>A tanuló:</u> ismerje röviden az író életrajzát; <u>tudja</u> a regény keletkezésének történetét; <u>ismerje</u> olvasmányélmény alapján a regény cselekményét; jellemezze a főhős alakját; fogalmazza meg a regény üzenetét saját korának és az utókornak; tudja meghatározni a robinzonád válfaját; ismerje az utazási regény fogalmát.</p>
<p><u>Tantárgyak közötti kapcsolat</u> Közép-Amerika térképének segítségével bemutatni Robinson szigetét (földrajz)</p>	
<p>Jonathan Swift (5 óra) Rövid életrajz és pályakép. Gulliver utazásai A világirodalom legnagyobb szatírája. Gulliver önfelfedezése. Az emberiség eredendő és javíthatatlan gyengeségének, gonoszságának és ostobaságának bemutatása. <u>Irodalomelmélet</u> A szatíra</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>tudja</u> J.Swift életrajzát röviden; <u>ismerje</u> a regény megírásának körülményeit; <u>ismerje</u> a regény szerkezetét, cselekményét; <u>tudja kifejezően</u> elmondani a regény cselekményét; <u>készítsen vázlatot</u> az elolvasott fejezetek alapján; ismerje a szatíra fogalmát.</p>

Memoriter

Janus Pannonius: Pannónia dicsérete
Bornemisza Péter: Siralmas énnéköm
Balassi Bálint: Búcsúja hazájától

Gárdonyi Géza: Egri csillagok (Dobó István eskütétele)
Kuruc költészet (Csínom Palkó)
Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez

Kiegészítő és házi olvasmányok

A Cronica előszava (részlet), Eger vár viadaljáról való ének
A király esküje (Történeti balladák, históriás versek)
Heltai Gáspár: 100 fabula
La Fontaine: A farkas és a bárány
Fekete István: A koppányi aga testamentuma
Jókai Mór: Törökvilág Magyarországon, A nagyenyedi két fűzfa
Az utolsó budai basa
Keresztyén Balázs: Rákóczi virágai
R.Várkonyi Ágnes: A fejedelem gyermekkora
Lévay József: Mikes
Búcsúzás Kemenes-Aljától, Fohászkodás
Gárdonyi Géza: Isten rabjai
Donászi Ferenc: Egy magyar diák Mátyás korában, Buda hőse
Cervantes: Don Quijote
Fekete István: A koppányi aga testamentuma
Móra Ferenc: Rab ember fiai
Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák, Magyarország lovagvárai, A beszélő köntös
Dumas: A három testőr
Schiller: Tell Wilmos

Irodalom

8. osztály

(70 óra, heti 2 óra, 10 tartalék óra)

Az oktatandó tananyag	A tanulókkal kapcsolatos állami követelmények
<p>A romantika (2 óra) A romantika irodalmának történelmi, szellemi, művészeti környezete. A romantika az utolsó nagy korstílus az európai művészettörténetben. A kultúra minden területére hatással van, minden művészeti ágban, sőt még a hétköznapi életben is jelentkezett. Stílusirányzat és világszemlélet is egyben.</p> <p>A romantikus életérzés: elvágyódás. Világképének jellemzői: Középpontjában</p>	<p><u>A tanuló:</u></p> <p><u>tudja</u> jellemezni a romantika irodalmának történelmi, szellemi, művészeti környezetét;</p> <p><u>legyen tisztában</u> a romantika hatásával a kultúra különböző területeire;</p>

az individuum, a személyiség, az általános emberi, az emberi kiteljesedés lehetősége áll. Jellemzi a természetkultusz, egzotikum iránti fogékonyság, az elmúlt korok megidézése (középkor, őstörténet), a nemzeti gyökerek felkutatására való törekvés. Érdeklődés a népköltészet iránt. Szabadságeszmény.

Esztétikai-poétikai jellemzői:

Az esztétikai minőségek keveredhetnek: a rút és a fennkölt, a fenséges és nevetséges, a jó és a rossz, a szép és a csúnya, az öröm és a bánat, a szabadság és a végzet.

Jellemző a műfajok és szövegformák keveredése: elbeszélő költemény, drámai költemény, verses regény, prózavers.

A műnemeken belüli keveredés is előfordul: elégico-óda, ballada.

Kapcsolatok a társművészetekkel.

Építészet: Az új stílus kialakításában Anglia volt a kezdeményező: londoni Parlament; Kristálypalota; romantikus tájkert (az ún. angolpark). Restaurálták a régi, középkori romokat, vagy műromokat építettek a parkokban.

Magyar építészek, épületek: Feszli Frigyes: a Pesti Vigadó; Ybl Miklós: Operaház.

Szobrászat:

Jean-Baptiste Carpeaux: Lány kagylóval. François Rude: Teknősbékával játszó nápolyi halászfű. Bartholdi: Szabadság-szobor.

Izsó Miklós: Búsuló juhász; Petőfi Sándor; Széchenyi István. Stróbl Alajos Anyánk. Alexy Károly: Mátyás király.

Festészet

Delacroix: A Szabadság vezeti a népet. Géricault: A Meduza tutajja. John Constable: Szénásszekér; William Turner: Eső; A Téméraire hadihajó utolsó útja; Koncert Petworth-ben.

A magyar romantikus festészet a nemzeti múlt sorsdöntő eseményeivel foglalkozik;

nevezze meg és fejtse ki világgépének jellemzőit;

tudja megnevezni a romantika esztétikai-poétikai jellemzőit.

Ismerje fel a különböző esztétikai minőségeket;

ismerje fel és legyen képes érvekkel bizonyítani a műfaji és műnembeli keveredéseket;

legyen képes a romantikus életmód, életérzés és

a stílusjegyek közös vonásainak megfigyelésére és felismerésre a művészetek különböző ágaiban;

ismerje a különböző művészeti ágak

<p>összefonódik a historizmussal és az akadémizmussal.</p> <p>Képpviselői. Than Mór: Attila lakomája. Borsos József: Nemzetőr. Lotz Károly: Vágtató betyár; Alkonyat; Fürdő; Ménes zivatarban. Madarász Viktor: Hunyadi László siratása; Zrínyi és Frangepán a bécsújhelyi börtönben. Székely Bertalan: II. Lajos király holttestének megtalálása; V. László és Czillei Ulrik; Japán nő; Vérszerződés; Egri nők. Wagner Sándor: Dugovics Títusz. Barabás Miklós: A Vezúv kitörése. Gyárfás Jenő: Tetemrehívás</p> <p>Zene</p> <p>Uralkodó zenei műfajok: szimfonikus költemény, ballada, fantázia, és a versenyművek. Képviseleői: Carl Maria von Weber, Gioacchino Rossini, Franz Schubert, Hector Berlioz, Gaetano Donizetti, Frederic Chopin. Robert Schumann, Felix Mendelsohn, Richard Wagner, Giuseppe Verdi; Liszt Ferenc, Erkel Ferenc.</p>	<p>képviselőit.</p>
<p>Romantika az európai irodalomban Heinrich Heine (1 óra)</p> <p>Mint egy virág olyan vagy...</p> <p><u>Irodalmi párhuzamok</u> A tanulók keressenek olyan népdalokat és Petőfi-verseket, amelyek virághasonlattal kezdődnek! Mit nekem már cifra zsoltár Heine értékrendjének, a világról való felfogásának megjelenése a versben</p>	<p>A tanuló: <u>jegyzeze meg</u> Heine életrajzának legfontosabb állomásait, ismerje fel költészetének romantikus vonásait; <u>Érzékelje és legyen képes érvekkel</u> alátámasztani a vers hangulati jegyeit, értelmezze a virághasonlatot; <u>Legyen képes</u> megfogalmazni a költő világszemléletére, értékrendjére utaló jelenségeket a versben.</p>
<p>A magyar reformkor (1 óra)</p> <p>A reformmozgalom kibontakozása, a polgárosodás fő kérdései – Széchenyi programja. Nagy alakjai: Széchenyi István, Kossuth Lajos, Táncsics Mihály, Batthyány Lajos, Kölcsey Ferenc</p>	<p>A tanuló: <u>ismerje fel</u> a reformkor mozgórugóit, legfontosabb eseményeit, nagy alakjait; legyen képes előszóban vagy írásban értelmezni azokat; tudjon jól felépített, szabadon előadott feleletet vagy előadást tartani a reformkor</p>

<p>A korszakot jellemző magyar irodalmi törekvések</p>	<p>történetéről; <u>legyen tisztában</u> a korszak irodalmi törekvéseivel.</p>
<p>Kölcsey Ferenc (6 óra) Életművének legfontosabb állomásai Művészetének alapvető érzelmi és gondolati vonásai. Himnusz <i>A magyar nép zivataros századaiból</i> A magyarság himnuszköltészeti hagyománya, Kölcsey Himnuszának utóélete A sajátos történeti nézőpont a műben, melyben a különböző korok közös problémájává válik a nemzeti lét A mű műfaji és szerkezeti sajátosságai.</p> <p>Huszt A tetteket sürgető történelmi változások kifejezése az epigrammában. Szerkezete.</p> <p>Parainesis Kölcsey Kálmánhoz (részletek) Ciceró hazafiságeszményét felidéző erkölcsbölcséleti- pedagógiai értekezés, amely Kölcsey történelembölcséleti szemléletének erkölcsi összegzése A szónoki beszéd eszközei a műben.</p> <p>Nemzeti hagyományok (részletek) A népköltészet iránti érdeklődés első „programja” <u>Irodalomelmélet</u> A himnusz. A trocheus. A disztichon</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>ismerje</u> Kölcsey rövid életrajzát és munkásságát; jellemezze egyéniségét: kedélyvilágát, erkölcsi tartását, gondolkodói magatartását; <u>ismerje</u> a biblikus-zsoltáros hagyományos himnuszköltészetünk legismertebb darabjait; <u>tudja felsorolni</u> a Himnusz legfontosabb történelmi toposzait; <u>legyen képes felismerni</u> a Himnusz műfajjelölő címét, értse a keretes szerkezet sajátosságait;</p> <p><u>tudja elkülöníteni</u> az epigramma előkészítő részét és csattanóját; <u>legyen képes</u> leírni a Huszt disztichonjainak ritmusképletét, jelölni sormetszetét; <u>ismerje a az</u> intelem műfaját, tudjon egy-két példát felsorolni a műfaj keretein belül; <u>legyen képes</u> Kölcsey bölcs tanácsainak interpretálására fogalmazza meg azok üzenetét a mának;</p> <p>legyen képes megfogalmazni Kölcsey alap gondolatát a népköltészeti alkotások szerepéről a nemzeti eredetiség szempontjából.</p>
<p>Vörösmarty Mihály (6 óra) A magyar romantika első nemzedékének legnagyobb alakja. Élete és munkássága. Szózat A hazafiság megrázó erejű dilemmája a műben. A kort meghatározó erkölcsi választás felvázolása: vagy egy jobb, megújult jövő, vagy a nemzet halála vár a magyarságra; <u>Irodalmi párhuzamok</u> A Himnusz és a Szózat szerkezeti és</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>tudja</u> röviden ismertetni Vörösmarty rövid élet- és pályarajzát helyét a magyar irodalmi kánonban; <u>tudja megválaszolni milyen,</u> az emberi lét alapvető kérdéseire keresi a má a választ, ezt legyen képes a szöveg alapján érvekkel alátámasztani; <u>ismerje fel</u> milyen kapcsolódásai vannak a műnek a magyar mesehagyománnyal;</p>

<p>szemléletbeli hasonlóságainak és eltéréseinek összehasonlító elemzése</p> <p>Csongor és Tünde A mű emberi lét alapvető kérdéseire keres választ. Az alaptörténet irodalmi gyökerei Műfaji besorolásai: drámai költemény, világdráma, emberiségköltemény, magyarázat-mítosz A szereplők felosztása a mese-fantasztkum és a valószerű lét szférájához tartozókra. Archetípusok, toposzok a műben.</p>	<p><u>legyen képes</u> megfogalmazni a drámai költemény műfajának lényegét, a különböző műnemek keveredését a műben; <u>tudja megindokolni</u>, érvekkel alátámasztani, miért tartozik a Csongor és Tünde az emberiségköltemények, világdrámák sorába; <u>legyen képes</u> megállapítani, hogy a mű szereplői közül kik származnak a mese-fantasztkum, kik a valószerű lét szférájából; <u>tudja</u> jellemezni a szereplőket; <u>ismerje fel</u> a műben található archetípusokat.</p>
<p>Irodalmunk a szabadságharc idején, és az azt követő időszakban (2 óra) A forradalom, a szabadságharc, az önkényuralom és a kiegyezés kora.</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>legyen képes</u> a korhoz kapcsolódó legfontosabb események felsorolására, a kiemelkedő egyéniségek megnevezésére.</p>
<p>Nemzeti kultúra és népies irodalom. Folklor, folklorizmus, folklorizálódás</p> <p>A nemesi irodalom mellett megjelenik a népies irodalom. A folklor, folklorizmus és folklorizálódás fogalma. Szerepük a nemzeti kultúra kialakulásában. A folklorizmus hatása számos írónk munkásságára, illetőleg a folklorizálódás folyamata.</p> <p>A nemzeti azonosságtudat keresésének szoros kapcsolata a folklor-jelenségek vizsgálatával a XIX. században.</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>tudja</u> felvázolni a népies irodalom jellemző vonásait; <u>legyen képes</u> meghatározni a folklor, a folklorizmus és folklorizálódás alapfogalmakat és azokat konkrét irodalmi példákkal illusztrálni; <u>tudja bizonyítani</u>, hogy számos írónk, pl.: Petőfi, Arany, Jókai munkássága megérthetetlen folklorizmusuk pontos számbavétele nélkül; <u>tudjon</u> beszélni a XIX. században főként a romantika hatására beindult eszmeáramlatról, mely a nemzeti azonosságtudatot összekapcsolta a folklor-jelenségek vizsgálatával.</p>
<p>Petőfi Sándor (14 óra) A szabadságharc költőjének élete és pályája Munkásságának főbb témakörei. Jelentősége és világirodalmi rangja. A természet vadvirága Lírai önarckép, első programadó vers. A helység kalapácsa Az eposzparódia. Az elbeszélő költemény keletkezése. A cím és az alcím viszonya.</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>ismerje</u> részletesen Petőfi életét és munkásságát; <u>tudjon</u> életrajzi vázlatot készíteni; <u>legyen képes</u> megfogalmazni Petőfi e korai versének programját; <u>ismerje</u> röviden a mű keletkezésének történetét; <u>tudja</u> kifejtetni, mire utalnak a</p>

<p>Cselekménye, mondanivalója. A személynevek a műben.</p> <p><u>Alkotó- és beszédképesség-fejlesztés</u></p> <p>1. A tanulók dramatizálják és adják elő A helység kalapácsának néhány jelenetét.</p> <p>2. A cselekmény bizonyos mozzanatai homályban maradnak, pl.: miért utálja Harangláb Fejenagyot. Írjanak rövid történetet arról, mi lehet a gyűlölködés oka. Lehet versben is.</p> <p>Dalaim</p> <p>Egy csokor Petőfi leggyakoribb és legjellemzőbb lírai témáiból. Az asszociáció szerepe a műben.</p> <p>Úti levelek</p> <p>11. levél. Tartalma, mondanivaló.</p> <p><u>Szerelmi költészete</u></p> <p>Reszket a bokor, mert... Az őszinte, tiszta szerelem megnyilvánulása a versben. A líraiság kifejező eszközei a műben.</p> <p>Szeptember végén – mint a hitvesi költészet szenvedélyes remeke.</p> <p>Egy gondolat bánt engemet – a szabadság és „az emberiség iránti lángolás szédítő rapszódiaja” (Illyés Gyula)</p> <p>A rapszódia legjellemzőbb példája irodalmunkban. A költői kifejező eszközök szerepe a műben.</p> <p>A XIX. század költői</p> <p>Irányadó programvers. Petőfi költői és politikai programjának 1847-es nagy összegzése A költők társadalmi küldetésének megfogalmazása a költeményben.</p> <p>A nép nevében</p> <p>Rousseau tételeinek felhangzása a versben. A költő nem tényeket sorol, hanem kérdez, felszólít, számon kér, fenyeget a „nép nevében”.</p> <p>Nemzeti dal</p> <p>A nemzeti szabadság, jogegyenlőség, nemzeti egység eszméinek sugárzása a költeményben.</p> <p>Föltámadott a tenger... – mint a nemzetközi szabadságharc költeménye.</p> <p>Szörnyű idő</p>	<p>személynevek;</p> <p><u>sorolja fel</u>, hogy az egyes versszakok milyen témákat mutatnak be;</p> <p><u>értse</u>, hogy a versszakok nem a csapongó képzelet szüleményei, hanem az asszociációs sor szigorú rendet követ;</p> <p><u>legyen képes</u> az asszociáció (képzettársítás) eszközét felhasználva megtalálni az előretaló mozzanatok; életrajzi adatok alapján tudja megnevezni és ismertetni Petőfi „szerelmeit”;</p> <p><u>elemezze</u> a költeményt; <u>tudja</u> saját szavaival megfogalmazni Petőfi népköltői programját;</p> <p>példák segítségével <u>legyen képes bizonyítani</u>, hogy Petőfi a népies irányzat meghonosítója irodalmunkba; életrajzi adatok alapján tudja megnevezni és ismertetni Petőfi „szerelmeit”</p> <p><u>tudja elemezni</u> a verset: elhelyezni az életműben, meghatározni műfaját, megtalálni a költői kifejező eszközöket, megfogalmazni üzenetét;</p> <p><u>tudja elemezni</u> a költeményt; legyen képes a rapszódia komplex elemzésére: a költői kifejező eszközök (fokozás, hasonlatok, metaforák), szerkezeti vázlat készítése.</p> <p>A csatajelenetet a mű alapján tudja saját szavaival elmondani, elemezni, megfogalmazni üzenetét;</p> <p><u>tudja megfogalmazni</u>, milyen költői magatartást utasít el és milyen fogalmaz meg Petőfi;</p> <p><u>tanulja meg emlékezetből</u> az ötödik versszakot;</p> <p><u>legyen képes rámutatni</u> a költői kifejező eszközökre (utaljon a gúny eszközeire is); <u>tudja elkészíteni</u> egy tetszés szerinti versszak rímképletét;</p>
--	---

<p>Petőfi utolsó verse. A remény elvesztése, a fenyegető vereség előérzete a műben.</p> <p><u>Kiegészítő olvasmányok</u> Borozó, Disznótorban, Befordultam a konyhára, Fürdik a holdvilág, Megy a juhász számaron, Alku; Szülőimhez, A jó öreg kocsmáros, Szüleim halálára; Beszél a fákkal a bús őszi levél, Minek nevezzelek?; Dicsőséges nagyurak...; Van-e egy marok föld...;Forradalom, Négy nap dörgött az ágyú, Európa csendes, újra csendes... Úti levelek Kerényi Frigyeshez (12. levél, 13. levél), A munkácsi várban</p> <p><u>Irodalomelmélet</u> A komikus eposz. A dal. Az elégia. A rapszódia</p> <p><u>Tantárgyak közötti kapcsolat</u> Térkép segítségével keressék meg azokat a helységeket ahol Petőfi megfordult. Fordítsanak kiemelt figyelmet a kárpátaljai vonatkozásokra (földrajz).</p>	<p><u>értse a mű üzenetét;</u> versszakonként <u>elemezze a művet;</u></p> <p><u>tudja megnevezni</u> a költemény szónoki eszközeit; utaljon a refrén hatására; tanulja meg emlékezetből a verset;</p> <p><u>tudja elemezni</u> a költeményt, kiemelve az allegória és a fokozás szerepét; legyen képes megfogalmazni üzenetét;</p> <p><u>értse meg,</u> hogy a költemény egy nagyszerű költészet és egy jelentős történelmi korszak lezárása.</p>
<p>Arany János (7 óra) Élete és munkássága. Költészetének főbb motívumai.</p> <p>A szegény jobbágy A szegénység, a kiszolgáltatottság, az elesettség együtterző ábrázolása a műben.</p> <p>Nemzetőr-dal A nemzeti szabadságért kiálló nemzetőrök optimizmusának tükröződése a versben.</p> <p>A walesi bárdok Keletkezésének körülményei. Felépítése, nyelvezete, alapüzenete. A mű jelenetei, helyszínei. A költészet erkölcsi győzelme a zsarnokságon. Az Őszikékből: A tölgyek alatt .</p> <p><u>Kiegészítő olvasmányok</u> Koldus-ének, Válasz Petőfinek, Mátyás anyja, A walesi bárdok, Letésem a lantot</p> <p><u>Irodalomelmélet:</u> Az életkép. A történelmi ballada</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>tudja ismertetni</u> Arany életrajzát és munkásságát; <u>tudja ismertetni</u> Arany részletező leírását a szegénységről, kiemelve a megalázó jelenetet a negyedik versszakban; <u>tudjon beszélni</u> a gúny szerepéről az utolsó versszakban; <u>legyen tisztában</u> a nemzetőrség feladatával a szabadságharc idején; <u>értse az</u> önkéntes nemzetőrök bizakodó optimizmusát; <u>tudja jellemezni</u> a dal verselését; <u>ismerje</u> a forrásművet, és a mű megírásának körülményeit; <u>tudja jellemezni</u> a szereplőket; <u>legyen képes</u> meghatározni a ballada cselekményét; <u>ismerje</u> a ballada szereplőit; <u>elemezze</u> a szerkezetét; <u>fogalmazza meg</u> a ballada üzenetét; <u>tudjon beszélni</u> Arany öregkori költészetéről, a „kapcsos könyvről”; <u>legyen képes elemezni</u> A tölgyek alatt című elégiát; <u>beszéljen</u> hangulatukról, a</p>

	bennük felhasznált költői eszközökről és más stilisztikai eszközökről.
<p>A líra és az epika sajátosságai (1 óra) A regény mint irodalmi műfaj. Formája, terjedelme, cselekménye, szerkezete. A jellemek rendszere. A jellemábrázolás és a jellemfejlődés szerepe a műfajban.</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>legyen tisztában a két műnemre vonatkozó legfontosabb sajátosságokkal;</u> <u>tudja részletesen elemezni a regény műfaját.</u></p>
<p>Jókai Mór (12 óra) A XIX. század legnagyobb hatású prózaírója. Élete és munkássága.</p> <p>A kőszívű ember fiai A szabadságharc „hősi eposza”. Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc hősi korának bemutatása a Baradlay-család történetének tükrében.</p> <p><u>Alkotó- és beszédképesség-fejlesztés</u> Vita: Ki a legnagyobb hős a regény alakjai közül? (Jenő, Ödön, Richárd, Baradlayné)</p> <p><u>Irodalomelmélet</u> A történelmi regény</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>ismerje Jókai életét és munkásságát;</u> <u>legyen képes életrajzi vázlatának összeállítására;</u> <u>tudja kifejtetni a regény témáját, mondanivalóját;</u> biztos szövegismeret alapján <u>tudja elemezni</u> a regény cselekményét, elkészíteni a szerkezeti vázlatát vagy grafikonját; jellemezze a regény főszereplőit, legyen képes elkészíteni a jellemek rendszerének vázlatát; konkrét példák alapján <u>tudja bemutatni</u> Jókai ábrázoló módszereit; <u>legyen képes megfogalmazni</u> a sokrétű regény üzenetei közül a fontosabbakat, a mához is szólókat.</p>
<p>A realizmus (1 óra) A romantikával párhuzamos haladó stílusirányzat. Az emberi és társadalmi valóság minél hitelesebb, minden eszményítéstől mentes akarja ábrázolni. Uralkodó műfaja a regény és a novella.</p> <p><u>Kapcsolatok más művészetekkel</u> Courbet: Kötörők, Millet: Kalászszedők, Perov: Paraszttemetés, Paál László: Nyárfák (festészet)</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>értse meg és ismerje fel</u> a realizmus legjellemzőbb ismertető jegyeit;</p>
<p>Mikszáth Kálmán (4 óra) A magyar irodalom egyik legnagyobb elbeszélője, az anekdotikus epikai hagyomány legnagyobb hatású folytatója. A néhai bárány A novella átképzeléses előadásmódja (az elbeszélő beleéli magát falu, egy-egy szereplő helyzetébe). Szerkezete. Stílusa. Bede Anna tartozása Az anekdota cselekménye, szerkezete,</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>tudja ismertetni</u> Mikszáth életútját és munkásságát; <u>tudja jellemezni</u> az elbeszélői nézőpontot (ki beszél, kinek a szemével látjuk az eseményeket); <u>legyen képes</u> az elbeszélés szerkezeti és stilisztikai elemzésére;</p>

<p>mondanivalója. Bede Anna jelleme, gondolkodásmódja.</p> <p><u>Irodalomelmélet</u> Az anekdota</p> <p><u>Alkotó- és beszédképesség-fejlesztés</u></p> <p>1. A néhai bárány utolsó, a községháza előtti jelenete legteljesebb mondatait, amelyek még önmagukon túl is jelentenek, sugallnak valamit rontsák el a tanulóknak., úgy, hogy egészítsék ki azzal amire utalnak, de nem mondanak ki. Fedezzék fel a művészi tömörség fontosságát.</p> <p>2. Folytassák a történetet.</p>	<p>tudja <u>elkészíteni</u> a mű cselekményvázlatát, a főbb szerkezeti egységek figyelembe vételével;</p> <p><u>legyen képes jellemezni</u> Bede Annát Mikszáth külső és belső leírása és a lány gondolkodása alapján;</p> <p><u>ismerje</u> a mű mondanivalóját, a szerző állásfoglalás megnyilvánulásának mikéntjét az elbeszélésben.</p>
<p>Charles Dickens (1 óra) Az író életútja. Karácsonyi ének A cselekmény kibontakozása. A főhős, Scroog szimbolikus alakja. A humor szerepe az elbeszélésben. Realizmus és romantika keveredése a műben. <u>Kiegészítő olvasmányok</u> Twist Olivér; Copperfield Dávid</p>	<p><u>A tanuló:</u> olvasmányélmény alapján <u>ismerje</u> a mű cselekményét; <u>legyen képes jellemezni</u> a szimbólummá emelkedő főhőst, annak jellemfejlődését; <u>találja meg</u> a legjellemzőbb realista és romantikus stílusjegyeket; <u>tudja megfogalmazni</u> a mű üzenetét.</p>
<p>Harriet Beecher-Stow (3 óra) Az amerikai realizmus megteremtője. Az amerikai valóság első kritikus ábrázolása. Tamás bátya kunyhója A regény rabszolgaság lexikona, vitairat az emberi megaláztatás, a rasszizmus ellen. A szereplők rendszere. Üzenete a mának. <u>Tantárgyak közötti kapcsolat</u> Az ültetvényes rabszolgaság történelmi bemutatása (történelem).</p>	<p><u>A tanuló:</u> <u>ismerje</u> az író rövid életrajzát, tudjon beszélni a regény megírásának valószínű okairól;</p> <p><u>ismerje</u> a regény cselekményét, szerkezetét, a szereplők rendszerét; tudja megfogalmazni üzenetét.</p>

Memoriter

Kölcsey Ferenc: Himnusz, Huszt

Vörösmarty Mihály: Szózat

Petőfi Sándor versei: Egy gondolat bánt engemet (részlet),

Nemzeti dal, Föltámadott a tenger, A XIX. század költői (részlet),

Szeptember végén

Arany János: a Nemzet-őr dal,

A walesi bárdok (részlet)

Kiegészítő és házi olvasmányok

Petőfi Sándor versei (Borozó, Disznótorban, Befordultam a konyhára, Fürdik a holdvilág, Megy a juhász számaron, Alku; Szülőimhez, A jó öreg kocsmáros, Szüleim halálára; Beszél a fákkal a bús őszi levél, Minek nevezzetek?; Dicsőséges nagyurak...; Van-e egy marok föld...;Forradalom, Négy nap dörgött az ágyú, Európa csendes, újra csendes..., A munkácsi várban Úti levelek Kerényi Frigyeshez (12. levél, 13. levél), Arany János versei (Koldus-ének, Válasz Petőfinek, Mátyás anyja, A walesi bárdok, Letésem a lantot)

Jókai Mór: Az új földesúr Egy magyar nábob, Kárpáti Zoltán

Mikszáth Kálmán művei: Szent Péter esernyője; A tót atyafiak, A jó palócok, Ne nyitogassuk a történelmet, A gavallérok

Szabó Magda: Születésnap

Charlotte Bronte: Jane Eyre

Emily Bronte: Üvöltő szelek

Henryk Sienkiewicz: Tűzzel-vassal, Quo Vadis

James Fenimore Cooper: Az utolsó mohikán

Charles Dickens: Twist Olivér, Copperfield Dávid

Irodalom

9. osztály

(70 óra, heti 2 óra, 11 tartalék óra)

Az oktató tananyag	A tanulókkal kapcsolatos állami követelmények
<p>Bevezetés (2 óra)</p> <p>A líra átalakulása a XIX. század végén. Új stílusirányzatok a századvég irodalmában.</p> <p>A francia szimbolisták – Baudelaire, Verlaine, Rimbaud költészetének újszerűsége és jelentősége.</p>	<p>A tanuló:</p> <p>vizsgálja és értse lírai formanyelv változását;</p> <p>ismerje fel szimbolizmus, impresszionizmus stílusjegyeit.</p>
<p>Irodalmunk a XX. században</p> <p>A Nyugat és kora (1 óra)</p> <p>Irodalmi és kulturális élet a Nyugat első korszakában. Szépirodalmi alkotások a Nyugat első nemzedékének íróitól.</p>	<p>Ismerje a társadalmi, gazdasági kulturális változások történelmi hátterét;</p> <p>értse a Nyugat korszakalkotó jelentőségét.</p>

<p>Ady Endre (5 óra) Életpályája, költészetének főbb jellemzői. Ady és a Nyugat kapcsolata. Séta bölcső-helyem körül – a szülőföld megtartó erejének bemutatása a versben</p> <p>A magyar Ugaron – a kulturálatlannak ítélt magyar világ szimbólumverse.</p> <p>Párisban járt az Ősz – az élet és az elmúlás szembeállítása a versben</p> <p>A föl-földobott kő – a hazaszeretet megnyilvánulása a versben.</p> <p>Irodalomelmélet – a szimbólum, a szimbolizmus.</p>	<p>Értse és ismerje Ady Endre költői világának, sajátosságait; értse az érzelmek, gondolatok és a valóság összefüggéseit;</p> <p>ismerje fel a szimbólumokat a versben, a költő üzenetének megértése;</p> <p>értse a vers mondanivalóját.</p> <p>Ismerje fel a tájhoz, a szülőföldhöz való ragaszkodást a költeményben; ismerje fel a verselés, a zeneiség elemeit és hatását; értse a költői képeket és szimbólumokat; ismerje a vers megírásának körülményeit.</p>
<p>Tantárgyak közötti kapcsolat: Ady Endre megzenésített versei (zene)</p>	
<p>Móricz Zsigmond (7 óra)</p> <p>A Nyugat meghatározó egyénisége, a magyar realizmus legnagyobb alakja. Életpályája, legjelentősebb regényei és novellái.</p> <p>Hét krajcár A szegénység kiemelkedő szerepe Móricz írásaiban. Gyerekkori élményének bemutatása a novellában.</p> <p>Légy jó mindhalálig Az erkölcsi felemelkedés regénye. Az emberi jóság, szeretet bemutatása a főhős jellemén keresztül. Önéletrajzi elemek a műben.</p> <p>Irodalomelmélet – a realizmus. A novella mint irodalmi műfaj.</p>	<p>A tanuló:</p> <p>értse Móricz Zsigmond újszerű parasztábrázolását; ismerje az író életét és munkásságát;</p> <p>ismerje fel realista ábrázolásmód fő eszközeit;</p> <p>a cselekmény legfontosabb szerkezeti elemeit tudja elkülöníteni és azonosítani; értse a szereplők jellemfejlődését.</p>
<p>A Nyugat lírikusai</p> <p>Babits Mihály költészete (3 óra) Babits életének és költészetének főbb meghatározói. Verseinek és művészi</p>	<p>A tanuló:</p> <p>értse Babits Mihály művészi kifejezőeszközeit és formavilágát;</p>

<p>formavilágának jellemzői. Babits gondolatisága és költői hitvallása. Új leoninusok – az életkép és a természet összhangja a versben. Irodalomelmélet – az idill. A leoninus. A versláb. Ősz és tavasz között – a tavasz szépségének és az ember komor világának szembeállítás.</p>	<p>tudja elemezni a tanult verseket; az új ízlés, a játékosság a művészi kifejezésmódok megértése és befogadása.</p>
<p>Kosztolányi Dezső (3 óra) Élete és munkássága. Kapcsolata a Nyugattal. Művészetének kialakulása. A szegény kisgyermek panaszai – a gyermekkor felidézése a versciklusban. Már néha gondolok a szerelemre Mostan színes tintákról álmodom. A versek hangulata, a szavak zenéje. <u>Irodalomelmélet</u> – a versciklus.</p>	<p>A tanuló: ismerje az író életrajzát és munkásságát; értékelje Kosztolányi írói sokoldalúságát; értse Kosztolányi jellegzetes költői módszerét; ismerje a versciklus meghatározását.</p>
<p>Tóth Árpád (3 óra) Élete és pályája. Költői nyelve, verseinek témája. Összefonódása a Nyugattal Áprilisi capriccio – a tavasz szépségének és az ember komor világának a bemutatása. Színek, dallamok és hangulatok a versben. Esti sugárkoszorú-a természeti szép és a művészi szépség érzékeltetése költői eszközökkel. <u>Irodalomelmélet</u> – a szinesztézia, a sorátlépés.</p>	<p>A tanuló: Ismerje fel a költő formai sajátosságait a tanult versek alapján; ismerje fel az impresszionista stílusjegyeket Kosztolányi verseiben; tudjon részletet kívülről a költő verseiből; ismerje a szinesztézia fogalmát.</p>
<p>Juhász Gyula (3 óra) A magyar tájköltészet mestere. Élete és munkássága. Magyar táj, magyar ecsettel – sajátos tájbrázolás a versben. Az egyén és a szülőföld egybefonódása. <u>Irodalomelmélet</u> a szonett, a tájvers</p>	<p>A tanuló: határozza meg a költő helyét és szerepét a magyar költők sorában; fejtse ki a vers alapgondolatát; ismerje fel a költemény hangulatvilágát, a nosztalgia szerepét a versben.</p>

<p>Milyen volt... – az elveszített kedves szépségének dicsérete a természet képeivel.</p>	
<p>Karinthy Frigyes (2 óra) Az író pályaképe. A humor szerepe írásaiban. Röhög az egész osztály – a jellemkomikum, a helyzetkomikum szerepe a novellában.</p> <p><u>Irodalomelmélet</u> a humoreszk, a helyzetkomikum</p>	<p>Ismerje a költő életrajzának legfontosabb eseményeit, azok hatása irodalmi munkásságára;</p> <p>értelmezze a humor, a gúny fogalmát.</p>
<p>Szabó Lőrinc élete és munkássága (2 óra) A Tücsökzene c. versciklus (Részlet) A befagyott Ipolyon – a gyermekkor élményeinek felidézése.</p> <p><u>Irodalomelmélet</u> az önéletrajzi vers</p>	<p>A tanuló:</p> <p>figyelje meg az életképszerű jeleneteket Szabó Lőrinc verseiben;</p> <p>elemezze a verseket.</p>
<p>József Attila (5 óra) Életpályája és költői kibontakozásának útja. Költészetének sokrétűsége. Curriculum vitae – gyermekkorának képei önéletrajzi írásában. Tiszta szívvel – az expresszionista helyzetdal. A költő lázadása a társadalmi rend és erkölcs ellen .A költemény következményei. Születésnapomra – az önirónia és formai játékosság a versben. A költői hitvallás megfogalmazása. József Attila egyéb versei – Betlehemi királyok <u>Irodalomelmélet</u> – az expresszionizmus. A helyzetdal, az önirónia.</p>	<p>Ismerje a költő életútját és munkásságát;</p> <p>ismerje József Attila életpályáját önéletrajzi írásának tükrében.</p> <p>A művészi kifejezésmódok, stíluseszközök funkcióinak megfigyelése, értelmezése.</p> <p>Az önirónia és a formai játékosság alkalmazásának megértése.</p>
<p>Radnóti Miklós (3 óra) A Nyugat harmadik nemzedékének képviselője. Nem tudhatom--a szülőföld és a haza iránti szeretet megfogalmazása a versben. A fasizmus elítélése és leleplezésének</p>	<p>A költő származására és születésére vonatkozó körülmények ismerete.</p> <p>Az ellentétekre épülő költemény szerkezeti egységeinek és tartalmának megértése.</p>

<p>megfogalmazása. Himnusz a békéhez – a békevágy és a szabad élet reményének kifejezése a versben.</p>	<p>Ismerje a himnusz műfaji sajátosságait..</p>
<p style="text-align: center;">Tantárgyak közötti kapcsolat: A fasiszta eszmék terjedése Európában. A második világháború eseményeinek hatása Magyarországra (történelem).</p>	
<p>Illyés Gyula (2 óra) Élete és irodalmi munkássága. Pályájának kiteljesedése a második világháború után. A költő felel--a költői hivatástudat, felelősségvállalás verse. Kiegészítő olvasmányok: Haza a magasban. Koszorú.</p>	<p>Tudja megfogalni a költő életének és pályájának fontosabb szakaszait; ismerje fel a költői hitvallást, az ars poeticát a versben.</p>
<p>Weöres Sándor (2 óra) A Nyugat harmadik nemzedékének tagja. Költészetének műfaji és formai gazdagsága. Rongyszőnyeg – a versciklus formai változatossága. Őszi éjjel izzik a galagonya – a költemény zeneisége.</p>	<p>Ismerje a költő életpályáját; ismerje fel a zenei gazdagságot és a formai változatosságot Weöres Sándor verseiben.</p>
<p style="text-align: center;">Tantárgyak közötti kapcsolat: A költészet és zene kapcsolata.</p>	
<p>Nagy László (2 óra) Élete és munkássága. A népköltészet és a modern verselés ötvözése munkásságában. Adjon az Isten--hagyományos motívumok a versben.</p>	<p>A képalkotás újszerűségének megértése Nagy László verseiben; értse a regölés-kántálás jellegének szerepét a mondanivaló kifejtésében.</p>
<p>A határon túli magyar irodalom Tamási Áron (5 óra) Ábel a rengetegben c. regénye. A székelyek. A regény cselekménye. A mű humora, nyelvezete. Kárpátaljai magyar irodalom</p>	<p>A határon túli magyar irodalom és az anyaországi magyar irodalom egységének a megértése; a nyelvi humor megértése; az emberi érzelmeket, viszonyulásokat megjelenítő nyelvi kifejezőeszközök felfedezése a műben</p>

<p>Kovács Vilmos (1 óra) Verecke – a magyar történelem és a szülőföld elválaszthatatlan része, egysége. A mondanivaló szimbolikus megfogalmazása a versben.</p> <p>Vári Fábrián László (1 óra) Útban Törökország felé—a szülőföld történelmének emlékezete, az emberi és nemzeti sors összefonódása a versben.</p>	<p>Értse az anyanyelvű irodalom és történelem szerepét egy nép, nemzetrészes szempontjából; az anyanyelv és irodalom megtartó erejének tudatosítása a tanulóknak;</p> <p>a magyar költészet hagyományainak felismerése a versben témaválasztás, formarendszer és mondanivaló szempontjából.</p>
<p>Kitekintés a világirodalomra.(2 óra) Az avantgárd művészeti irányzatok a XX. sz. első évtizedeiben.</p> <p>Guillaume Apollinaire (1 óra) Élete és pályája. Az irodalmi avantgárd jelentős képviselője. A megsebzett galamb és a szökőkút c. képvers. A forma és a mondanivaló egysége a versben. Irodalomelmélet: az avantgárd művészet A képvers.</p> <p>Ernest Hemingway (4 óra) Az amerikai irodalom Nobel-díjas írója. Az öreg halász és a tenger c. kisregénye Az ember és a természet kapcsolatának bemutatása a műben.</p>	<p>A tanuló: értse a modern líra sajátosságait megértése és ismerje fel azokat;</p> <p>fogalmazza meg a szöveg hangzásának és írott képének összefüggését, az illusztráció, a tipográfiai eszközök szerepét;</p> <p>értse és értelmezze a képverset, mint sajátos formát;</p> <p>mutassa be Hemingway életének meghatározó élményeit és állomásait, értse kisregény üzenetét.</p>

Memoriter:

Ady Endre: A magyar Ugaron, Párisban járt az Ős
Móricz Zsigmond: Hét Krajcár (részlet)
József Attila: Tiszta szívvel, Születésnapomra.
Radnóti Miklós: Nem tudhatom.
Weöres Sándor: Őszi éjjel izzik a galagonya...
Nagy László: Adjon az Isten.

Kiegészítő és házi olvasmányok

Ady Endre versei (A magyar Messiások, Üzenet egykori iskolámba)
Móricz Zsigmond: Életem regénye (részletek gyermekkoráról)
Szabó Lőrinc: Tücsökzene, Lóci óriás lesz
Radnóti Miklós versei
Illyés Gyula: Haza a magasban, Koszorú
Weöres Sándor versei

Nagy Lajos: Képtelen természetrajz
Karinthy Frigyes: Lógok a szeren
Tamási Áron: Ábel-trilógia

Укладачі: Браун Є.Л., Бардош Н.С., Зикань Х.І., Кіраль К. Б., Пердук І.Е.